מעשה מחט שלשים אלא א"ר זירא [א]אילו באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה יאמרו בעל שלימה חמשים בעל פגומה חמשים א"ל אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד בריא שלשים עבד מוכה שחין שלשים אלא [ב]אמר אביי אמר קרא 1תחת אשר עינה הני תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר אמר קרא 1ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף [א]הנאת שכיבה נ' מכלל דאיכא בושת ופגם ואימא לדידה א"ק 2בנעוריה בית אביה [ב]כל שבח נעוריה לאביה ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב [ג]מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר 3וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה [ג]אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדרים הוא דכתי' וכי תימא נילף מיניה [ד]ממונא מאיסורא לא ילפינן וכי תימא נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן אלא מסתברא דאביה הוי דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: [ד]פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת: היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו שפחה בעולה לשמשו מאי נפקא ליה מינה אלא בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה להשיאה לעבדו ולעבדו מאי נפקא ליה מינה [ה]בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו: **מתני'** [ה]כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס: **גמ'** [ו]אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש לה קנס במקום מכר דתניא [ז]קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כ"מ שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ א"ק 1ולו תהיה לאשה במהוה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמר ר"ל א"ק (א) נערה אפילו קטנה במשמע שמעה רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי א"ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה אמר ר"ל [ח][ו]המוציא שם רע על הקטנה פטור שנא' 4ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דיבר הכתוב מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה והא כתיב 5ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

מתני'

מעשה מחט. חייט תופר: **אלא אמר רבי זירא.** מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים דאם כן אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם ש"מ גבי בושת כיון שנפגמה כבר אין בושתה רב כשלימה: **תחת אשר עינה.** גבי חמשים כסף כתיב: **מכלל דבושת ופגם.** שאינם משום עינוי שהרי ישנן בשאר חובלין אינו בכלל זה. פגם הוא נזק הניזוק נמי בשאר חבלות: **ואימא לדידה הוי.** דבשלמא קנס כתיב ביה ונתן לאבי הנערה אלא הני ליהוו לדידה: **בנעוריה בית אביה.** גבי נדרים כתיב ומיהו איכא למשמע מינה דבימי נעוריה תלאה הכתוב בבית אביה: **בתו לאמה.** הקיש בת לאמה: **תיפוק ליה כו'.** אלא על כרחך מהתם לא מצי למילף דההוא בהפרת נדרים כתיב: **נילף מקנסא.** מה קנסה לאביה אף שאר שבח ממון נעורים לאביה: **אלא מסתברא.** דבושת ופגם דאב הויא שהרי בידו לביישה בבושת בעילה ולפוגמה בפגם בעילה: **דאי בעי מסר לה.** לקדשה בביאה: **למנוול ומוכה שחין.** כדתנן לקמן[ט] האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף ובשטר ובביאה וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו השתא אפסדיה האי דפגמה: [י][**מאי נפקא ליה.** לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא]: **ולעבדו מאי נפקא ליה.** למריה מינה אם בעולה היא מי קפיד מריה אלא שיהו להן ולדות: **קורת רוח.** שזהיר בעבודתו ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: **מתני' כ"מ שיש מכר.** לאב בבתו דהיינו בקטנותה: **אין לו בה קנס.** דאין קנס לקטנה: **כל מקום שיש קנס.** משהיא נערה: **אין מכר.** דתניא (ערכין דף כט:) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת (ב) מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר: **גמ' זו דברי ר"מ.** דאמר אין קנס לקטנה: **מבת ג' שנים.** שביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרין: **מכר לא.** בתמיה: **אף קנס במקום מכר.** משתהא ראויה לביאה עד שתביא שתי שערות הוו תרוייהו ומשהביאה שערות עד שתבגר קנס ולא מכר: **מאי טעמא דר"מ.** דאמר קטנה אין לה קנס: **דאמר קרא.** גבי קנס ולו תהיה לאשה: **במהוה עצמה.** במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות הכתוב מדבר: **אהא מתניתו לה.** להא דריש לקיש דאמר כ"מ שנכתב נער בלא ה' וקרינן נערה ללמד על הקטנה בא: **שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים[כ]: **פטור.** דוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה[ל] מלא כתיב: **אלא כאן נערה.** האי דכתיב נערה מלא לאו לגלויי עליה אתא אלא על כל מקום שנאמר נער חסר ויליף הכי כאן שאי אפשר אלא בנערה כתיב נערה מלא וללמדך דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

ואימא לדידה. אע"ג דפריסית לעיל (דף לח:) דבושת ופגם הוקשו לקנס וניתן למי שקנס ניתן היינו בתר דקים לן הכא דהוי הכל לאביה: **מסתברא** דאביה הוי דאי בעי כו'. וא"ת אמאי לא קאמר דאביה הוי מדקא יהיב מפתה כדאמר לקמן בריש נערה (דף מב.) וי"ל דלמא לא יהיב מפתה דקראי לאביי ורבא באונס כתיבי: **דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין.** וממעשה ידיה ליכא למילף דהא מיתזנא מיניה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף ד. ושם) ולא מקדושין דמעלמא קאתו לה ומתרוייהו נמי לא דחבלה דגופה שאני תימה דהכא לא קים לן בושת ופגם דהוי לאביה אלא מכח שיכול לקדשה למנוול ומוכה שחין ואם כן היכי בעי למימר בריש קדושין (דף ג:) גבי קדושי כסף מנא לן דמיקדשה בכסף וקידושין דאביה הן וכי תימא נילף מבושת ופגם הא בושת ופגם גופיה לא קים לן אלא מכח שיכול לקדשה ואומר ר"י דאורחיה דהש"ס דבעי לדחויי אפילו קים לן דבושת ופגם הוי דאביה ממקום אחר[מ] א"נ התם בעי למילף קדושי נערה מבושת ופגם של קטנה ומקדושי קטנה הוה יליף להו אי לאו דהוה אמינא הני מילי קטנה דלית לה יד ונערה אית לה יד כדאמרינן התם לעיל ולהכי קאמר וכי תימא נילף מבושת ופגם דקטנה אע"ג דלהכי אית לה יד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פז:) יעשה לה סגולה ואפ"ה הוי דאביה ה"נ קדושי נערה ואם [נ]היינו מפרשים דלא קאי אקדושין הא דקאמר ונילף מבושת ופגם אלא אמעשה ידיה דאייתי התם לעיל הוה אתי שפיר אבל לא משמע הכי ועוד דא"כ הכא נמי ה"ל לאסוקי וכ"ת נילף מבושת ופגם כיון דאמעשה ידיה קאי וכן לקמן בפרק נערה (דף מו:): **כמה** אדם רוצה ליתן כו' להשיא לעבדו. תימה דמה שומא היא זו וכי אשה חשובה ממשפחה גדולה אינה נפסדת בפגמה אלא שוה שפחה הניסת לעבד וי"ל דכל אשה שמין לפי מה שהיא בענין זה כמה אדם רוצה ליתן בין בתולה לבעולה להשיא לעבדו אשה כזאת הנפגמת והא דנקט שפחה אורחא דמלתא נקט דאין דרך להשיא לעבדו בת מלכים:

הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב אם אמת היה וכו'. תימה לר"י מה בכך אם קרא איירי בבת עונשין מ"מ מלינו למימר דה"ה קטנה דהא בא על קטנה מאורסה הוי בסקילה לרבנן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סו:) אע"ג דההיא פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא [ס][כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה] ותירץ דהתם משום דמסקינן בסמוך כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע הלכך מחייבין ליה התם וכולהו עריות ילפי מינה אי נמי דוקא במוציא שם רע סברא הוא לומר דלא מחייב קנס ומלקות אלא בגדולה כיון דקרא איירי בבת עונשין ולא בעלמא משום דמוציא שם רע על הקטנה סברא הוא דפטור דפיתוי קטנה אונס הוא[ע] והוי כמוציא שם רע על הנערה שנאנסה דלא מחייב אבל אין לומר דמסתבר ליה דדוקא בבת עונשין מחייב ליה משום שבא להורגה דבפרק קמא דסנהדרין (דף ח:) בשמעתא דחוששין ללעז משמע דלאו משום דקא גריס לה קטלא מיחייב:

וליתני

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' א סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א:

פה ב מיי' שם הל' יד:

פו ג מיי' פ"ג מהלכות אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לז סעיף א:

פז ד ה מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ו ופ"א מהל' חובל ומזיק הל' ב סמג עשין נד ועי' טור אה"ע סימן קעז וטור ש"ע ח"מ סימן תכ סעיף טו:

פח ו מיי' פ"ג מהלכות נערה הל' ב סמג לאוין פז ועשין נה טור אה"ע סי' קעז:

◆

מוסף רש"י

אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה. אחד שלא כדרכה תחלה ואח"כ בא עליה זה כדרכה, דאכתי הואי בתולה ואית לה קנס, ויאמרו זה שבעל פגומה, דליכא בושת כולי האי, יהיב נ' סלעים ואילו בעל בתולה שלמה לא יהיב נמי אלא חמישים, אבל השתא גבי בושת איכא חילוק, דיהיב דמי בושת לשלימה טפי מפגומה (ערכין טו.). **עבד מוכה שחין.** דהוי פגום, דומיא דנבעלה שלא כדרכה (שם). **אמר קרא תחת אשר עינה.** חמשים כסף נתחדשו תחת קנס העינוי, אבל בושת ופגם שהוא בשאר חובלים לא כלל כאן (לעיל לג.) רישיה דקרא ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וגו', דמשמע הני חמשים כסף יתן בשביל קנס העינוי, ומדאצטריך למכתב הכי מכלל דמיחייב מילי אחריניתא כגון בושת ופגם דלאו קנסא דעינוי ניהו, דבלאו עינוי נמי איכא בושת ופגם, היינו נזק ששוה פחות מבתחילה (ערכין טו.). **וכי ימכור איש את בתו לאמה.** לאמה קרא יתירא הוא, ודריש ליה בתו הרי היא לו כאמה, ובבתו נערה אשמעינן, דאי בקטנה לא אצטריך, השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מבעיא (קדושין ג:). **כל מקום שיש מכר.** כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה, אין קנס. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף, דנערה כתיב, ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף (חולין כו:). **קטנה כו' יש לה מכר.** יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות, ואין לה קנס. שהבא עליה אינו חייב קנס (לעיל כט.). **משתביא שתי שערות כו' ואין לה מכר.** כדתניא (ערכין כט:) יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה, אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה, שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר (לעיל כט.). **קנס אין מכר לא.** בתמיה והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות (חולין כו:). **אימא אף קנס.** יש לה ואע"פ שיש מכר משתיראה לביאה עד שתביא שתי שערות, וקודם שתיראה לביאה יש מכר ואין קנס, ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר, ובין בגרות לנערות ששה חדשים (שם). **נערה מלא דבר הכתוב.** בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה מלא, להוציא את הקטנה (לקמן מד:). **אלא כאן נערה.** אלא האי דכתיב מלא לא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה, דבלאו הכי דרשה אמעיטא לה קטנה כדאמרינן דלאו בת עונשין, אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכתובין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי יליף כאן נערה, כאן שאי אפשר בקטנה כתיב מלא, הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה כגון באונס ומפתה (שם).

מסורת הש"ס

א) [ערכין טו.], ב) לעיל לג., ג) לקמן מו: מז. קדושין ג:, ד) [ברכות יט: וש"נ], ה) לעיל כט. חולין כו:, ו) [לעיל לו. חולין כו:], ז) לעיל כט. חולין כו: [תוספתא פ"ג ע"ש], ח) לקמן מד: ע"ש, ט) [דף מו:], י) נ"י כ"י, כ) [דברים כב], ל) [שם], מ) [וע"ע תוס' יומא מט: סד"ה שאני ותוס' חולין עח: סד"ה זה בנה], נ) [כמו שהיה סבור המקשה וה"פ שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך פי' שמתבייש ומצטער כמותה ולא כמו שפי' שם בקונט' דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין דהכתי לא קים ליה שיכול לקדשה. ת"י עה"ג], ס) ת"י כ"י, ע) [כדאית' יבמות לג: וסא:],

◆

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט
2. אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: במדבר ל יז
3. וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים: שמות כא ז
4. וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב יט
5. וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָ: וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כ-כא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר"ל אמר קרא נער: (ב) רש"י ד"ה אין מכר וכו' אמרת קל וחומר מכורה:

◆

תוספות רי"ד

אמר אביי א"ק תחת אשר ענה הני תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר א"ק ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה נ' כסף. הנאת שכיבה נ' כסף מכלל דאיכא בושת ופגם: ואימא לדידה. פי' דדוקא נ' כסף זכה רחמנא לאב אבל בושת ופגם להוי דידה. מסתברא דאבוה הוי מיגו דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: פגם רואים אותה וכו'. היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדים כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו: **מתני'** כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא קנס ולא מכר אר"י א"ר זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ דאמר קרא ולו תהיה לאשה במהווה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמרי אמר קרא נערה ואפילו קטנה במשמע פי' נער כתיב וקרינן נערה מלא: